

Dievo užmojo ir veiklos arena

Dievo užmojo ir veiklos arena. Senasis Testamentas prasideda su teologiniu įvadu į Izraelio istoriją. Pirmieji *Pradžios* knygos skyriai (Per 1–11) įrėmina Dievo užmojo ir veiklos areną – žmoniją. Žmonija yra nutolusi nuo Dievo ir kenčia nuodėmės skurdą. Istorinės išganymo dramos fonas – žmonija nuodėmės skurde.

Senajo Testamento istorija pasakoja apie tautą, per kurią Dievas apreiškia savo planą ir įgyvendina atleidimą. Pasakojimas prasideda *Pradžios* knygos Izraelio protėvių sakme (Per 12–50)¹.

Antrojo prieškristinio tūkstantmečio pradžioje tikėjimo protėvis Abraomas, Dievo šaukiamas, iškeliauja iš savo gimtinės Mesopotamijos į Kanaaną – Pažado Žemę (Pr 12, 1–9). Pats Abraomas ir jo sūnus Izaokas bei vaikai Jokūbas kilnojasi iš vietos į vietą po Kanaano aukštumas. Ilgainiui Jokūbo šeima, bado verčiama, nusidangina į Egiptą (Per 46, 1–7).

Keturios Penkiaknygės knygos – *Išėjimo*, *Kunigų*, *Skaičių* ir *Pakartoto Įstatymo* pasakoja apie Senajo Testamento išganymo įvykį – likiminį Išėjimą iš Egipto ir Sinajaus Sandorą.

Jokūbo šeimos palikuonys pradžioje buvo palankiai priimti Egipte. Ilgainiui, pasikeitus dinastijai, jie atsidūrė Egipto faraono baudžiavoje. XIII a., Mozės vedami ir nuostabių įvykių dėka, jie pabėgo iš Egipto žemės į Sinajaus pusiasalio dykumą. Sinajaus dykumoje jie tapo bendrija su savita vieno ir vienintelio Dievo tikėjimo savimone. Naujoji bendrija, negalėdama įeiti į Kanaaną – Pažado Žemę iš pietų, buvo priversta pasilikti dykumoje ilgą laiką – keturiasdešimt metų. Po ilgo buvimo dykumoje izraeliečiai atkeliavo aplinkiniais Transjordanijos keliais į rytinę Jordano upės pakrantę, priešais Jericho miestą.

Jozuės ir *Teisėjų* knygos aprašo Kanaano – Pažado Žemės užkariavimą. Jozuės vedami, izraeliečiai persikėlė per Jordaną ir, žaibišku žygiu nugalėdami vietos gyventojus, įsisavino Pažado žemę. Tiesėjų amžiuje – XII ir XI šimtmečių būvyje, izraeliečiai turėjo kariauti, gindami savo įsisavintą Pažado Žemę.

1, 2 *Samuelio* ir 1, 2 *Karalių*² knygos aprašo izraeliečių tapimą karalyste ir jų karalius. Priešų antplūdžio verčiami, jie susijungė į karalystę – vieną politinį vienetą. Giminių savivalda, paremta bendrija tikėjimo savimone, nepajėgė gintis nuo priešų. Pirmieji Izraelio karalija – Saulius, Dovydas ir Saliamonas (1020–922 m. pr. Kr.) sukūrė šaunią karalystę, kuri šmaikščiai reiškesi Artimųjų Rytų gyvenime. Tačiau su Saliamono mirtimi Jungtinė karalystė subyrėjo į dvi – Pietinę, arba Judo (Judah), ir Šiaurinę, arba Izraelio, karalystes. Abi, būdamos tarpinės Derlingojo pusmėnulio³ valstybės, tapo Mesopotamijos ir Egipto imperijų grumtynių lauku. Šiaurinė karalystė liko Asirijos auka 721 metais prieš Kristų. Izraeliečiai atsidūrė Babilonijos valdžioje (587–538 m. pr. Kr.).

¹ *Pradžios* knyga yra pirmoji Penkiaknygės, arba Pentateucho, dalis. Kitos Penkiaknygės dalys yra *Išėjimo*, *Kunigų*, *Skaičių* ir *Pakartoto Įstatymo* knygos. Penkiaknygė yra judaizmo Tora – Mozės Įstatymas, kuris atspindi Izraelio istorinę savimone.

² Arkivysk. J. Skvireckas savo vertime naujojo Vulgatos Senajo Testamento knygų pavadinimus. Užtat 1,2 *Samuelio* yra 1, 2 *Karalių*, o 1, 2 *Karalių* – 3, 4 *Karalių* knygos.

³ Derlingąjį Pusmėnulį sudarė Mesopotamija, Kanaanas ir Egiptas.

Ezdro ir *Nehemijo* knygos aprašo izraeliečius pakančioje persų imperijos valdžioje. Tremtiniai izraeliečiai, persų remiami, grįžo į savo Tėvynę ir atstatė Jeruzalės Šventyklą (515 m. pr. Kr.). Nehemijo ir Ezdro vadovaujami (maždaug 450–400 m. pr. Kr.), tremtiniai atstatė nuniokotą Judėją.

1, 2 Makabėjų knygos aprašo Senojo Testamento istorijos galą. Persija valdė Palestiną daugiau negu du šimtmečius. Aleksandras Didysis, nešdamas graikų kultūrą į Rytus ir kurdamas imperiją, nugalėjo Persiją ir užkariavo Palestiną (332 m. pr. Kr.). Jo palikuonys, paveldėję skylančią imperiją, ėmė prievarta graikinti užkariautas tautas. Prievartiniu tautų graikinimu ypatingai pasižymėjo graikiškosios Sirijos valdovai seleukidai. Ėmus prievarta graikinti žydus, Palestinoje kilo sukilimas ir maišatis. Žydai, makabėjų vedami (168 m. pr. Kr.), atkūrė savo karalystę.

Senojo Testamento knygos hebrajų kalba nutrūksta su *Danieliaus* knyga. Tačiau pasakojimas apie tuometinius įvykius yra tęsiamas *Makabėjų* knygoje, kurios mus pasiekė per graikiškąją Septuagintą.

Makabėjų pasiekta žydų tautos nepriklausomybė buvo vėl užgniaužta 63 metais prieš Kristų. Roma – nauja pasaulinė imperija užėmė Palestiną.

Tarp dviejų Testamentų. Romos pasaulinė imperija sukūrė politinę ir visuomeninę siūlą tarp Senojo ir Naujojo Testamento. Laikotarpis tarp dviejų Testamentų buvo neramus ir dramatiškas. Išganymo viltis buvo pažadinta, bet liko neišpildyta. Judaizmas liko klausimas ir viltis sau ir žmonijai.⁴

Istorikas ir tikėjimo istorija. Istoriko akimis žiūrint, Senojo Testamento istorinė panorama nieku nepasižymi. Tiesa, istorikas stebisi, kad mažutė tauta išliko iškiliai savita pasaulinių imperijų sūkuryje. Tačiau Izraelio dalyvavimas Artimųjų Rytų istorijos kūrime buvo tik istorinė paraštė. Be to, Izraelio kultūrinis įnašas į Mesopotamijos ir Egipto kultūrinių vertybių aruodą buvo bereikšmis.

Senasis Testamentas nėra pasakojimas apie žydų istoriją ir kultūrą. Jis yra šventoji istorija ir žydui, ir krikščioniui, nes per ją reiškiamas galutinis žmogaus gyvenimas tikslas ir prasmė. Tikėjimo akimis, Senojo Testamento istorija nėra vien tik pasakojimas apie karus, tautų kraustymąsi ir kultūrinę pažangą bei nuosmukį, bet ji padeda reikšti Dievo užmojų ir veiklą žmonijos išganyme.

A. Rubšys. Įvadas į senąjį testamentą I d., p. 30-34.

⁴ Žr. Rom 9–11; Gal 4, 1–4; Jn 4.

